

Klassicisme

Klassicismen som stilart varede i omtrent 100 år fra ca. 1760 til 1870, hvor man igen gik tilbage til antikkens formsprog med udgangspunkt i græske og romerske forbilleder og i den italienske renæssance.

Kendetegn

I klassicismen er husets facade altafgørende. Arkitekturen er enkel, med rene former og en stram, klar opbygning baseret på symmetri, ligevægt og harmoniske proportioner. Vinduer og døre er præcist dimensioneret og taktfast placeret på facaden. I en stræbte efter symmetri på facaden, er porten eller hoveddøren ofte placeret til den ene side, dog stadig underordnet facadens takt.

Husenes facader er pudsede med svage reliefvirkninger. Sokler og gesimser er profileret efter antikke forbilleder og kan være både muret eller trukket i puds, ligesom sålbænkene. På de fornemste huse blev også benyttet virkemidler som frontkviste med trekantsgavle, pilastre, pudsede indfatninger omkring vinduer og døre eller lyse gesimsbånd, der dannede overgang mellem etagerne.

De fleste huse er pudsede og kalkede i lyse farver som hvid, lysegul eller okker, eller er blot stået i pudsens grålige tone. I den senere del af perioden ses dog også facader udført i blank mur, afsluttet i hjørnerne med et pudset kvadmønster. Soklen kan være muret eller i marksten og sortmalet, eller med "falske" sokkelsten i grå puds. Tagene er oprindeligt af vingetegl uden udhæng over gesimsen.

Taget er som regel altid opbygget med en såkaldt skalk, der giver et lille, karakteristisk svaj på den nederste del af taget. Evt. tagkviste er oftest ret små og med zinkbeklædte tage og flunker. Skorstenspiberne er altid placeret midt i tagrygningen. Vinduerne er som regel høje og slanke med

fire rammer. I enetages huse eller i overetagen kan vinduerne også være torammede. Vinduerne er oprindeligt småsprossede, men med tiden blev ruderne større, så kun de underste, høje rammer havde en vandret sprosse. Vinduerne er ofte hvidmalede, men mørke farver som grøn, brun, rødbrun og grå ses også.

Anbefalinger

Facaden er som regel pudset. Ved en ompudsning er det vigtigt, at man ikke gør for meget ud af det, så facadens ujævnheder og evt. skævheder bevares. De er med til at fortælle husets historie. Det er på samme måde vigtigt at bevare klassicismens mest typiske kendetegn, facadens taktfaste opdeling og de enkle dekorationer som fx pudsede gesimsbånd. Til pudsede facader kan man overveje at lade facaden stå ubehandlet i lysegrå eller svagt sandfarvet puds. Ellers er en mat overfladebehandling med kalk eller diffusionsåben silikatmaling bedst egnet. Evt. tidligere plastmaling skal helst renses af forinden. Farven skal passe til perioden, fx hvid, lysegul, lysegrå eller lys okker.

Tegltage bør som udgangspunkt altid bevares. Ved udskiftning bør man benytte samme slags sten som den oprindelige, hvad enten det drejer sig om et rødt eller et blådæmpet tegltag med meget lav glansværdi.

Tagrender og nedløb bør udføres i zink, som patinerer langt smukkere end tilsvarende i plast. De fint forarbejdede detaljer som gesimser, skorstenspiber, de ofte nedtonede, mørkmaledede kviste eller snedkerdetaljer som porte eller hoveddøre bør bevares, da de understøtter fortællingen om husets historie og oprindelse.

Vinduernes detaljering er afgørende for huset. Mange af de oprindelige vinduer med enkeltlags glas er desværre i dag forsvundet til fordel for fabriksproducerede vinduer, der ikke har samme fine detaljering. Oprindelige vinduer bør bevares eller evt. udskiftes med nye kopier i træ. Vinduer er typisk et element i bygningen, hvor en renovering frem for en udskiftning kan give det bedste resultat. Og træet i de oprindelige vinduer er ofte af en bedre kvalitet.

Når fx hoveddøre og vinduer skal farvesættes, er det vigtigt at holde sig til de historiske farver, der blev brugt på klassicismens huse for at give kontrast og nuancering til den vigtige facade. Farvesætningen skal samtidig gerne indgå i et harmonisk samspil med nabohusene. Bevaringsværdige huse kan godt energirenoveres til en fornuftig standard. Det kræver blot lidt omtanke og indsigt i det historiske hus muligheder.

De fleste af købstadens klassicistiske huse har facaden helt ud til gaden. Generelt er det klassicistiske hus en meget velproportioneret helhed, hvis enkle, sluttede form ikke kan forenes med fremmedelementer som altaner, karnapper m.m.

Tilbygninger til byhuse kan bedst ske som side eller baghuse i gården eller alternativt som fritliggende bygninger tilbage på grunden. Det samme gælder fritliggende klassicistiske længehuse. Et fællesskab bygningerne imellem kan opnås med velproportionerede nye bygninger med et nedtonet og ensartet materiale- og farvevalg. Sådanne nye bygninger kan fint indpasses i det historiske miljø, uden at dette forringes, blot en række enkle arkitektoniske elementer fastholdes.